

Etäinen, autoritaarinen, tasavertainen ja epäröivä Isyyden neljä tarinatyyppeä

Sanna Kaukinen & Petteri Eerola & Jari Eskola

Johdanto

Pitkää päivää tekevä elättäjä, harrastuksiin kускаava äidin apulainen, lastenhoidosta vastaava perhe-elämän pyörittäjä, vai kenties jotain muuta? Nykypäivän isien on esitetty tasapainottelevan ja hakevan paikkaansa moninaisten roolien välillä niin Suomessa kuin laajemminkin länsimaissa (esim. Doucet 2006; Renshaw 2005, 7; Mykkänen 2010). Samaan aikaan, kun käsitykset isästä lapsen tasavertaisena hoivaajana äidin kanssa ovat laajentuneet, odotukset isästä perheen viimekäden elättäjänä ovat pysyneet vahvoina. Tämän lisäksi esimerkiksi työelämä asettaa omat vaatimuksensa ja reunaehdonsa, joiden puitteissa isyyttä ja isän roolia neuvotellaan. Onkin esitetty, että erilaisissa isänä olon tavoissa on edelleen pitkälti kyse miesten omista henkilökohtaisista valinnoista, joihin ei liity yhtä vahvaa moraalista ja yhteiskunnallista velvoitetta kuin äitiyteen (Kolehmainen & Aalto 2004, 17). Tämä neuvoteltavuus mahdollistaa isyydestä kertomisen usein eri tavoin.

Sekä suomalainen että kansainvälinen isyyttä ja vanhemmuutta käsittelevät tutkimus on jo pidempään korostanut kehityskulkua, jonka mukaan isän ja äidin roolit perhearjen käytännöissä ovat lähentyneet toisiaan useamman

vuosikymmenen ajan (Huttunen 2014; Miller 2011). Esimerkiksi Suomessa ajankäyttötutkimuksen kuvaavat, kuinka isien lastenhoitoon käyttämä aika on lisääntynyt huomattavasti enemmän kuin äideillä, ja perhevapaatilastot puolestaan osoittavat, kuinka isien pitämien perhevapaiden osuus on kasvanut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana (Miettinen & Rotkirch 2012; Lammi-Taskula 2017). Toisaalta samaiset ajankäyttötutkimukset ja perhevapaatilastot kuvaavat, kuinka kehityskulku sekä isien ajankäytön että perhevapaiden pitämisen suhteen on kuitenkin ollut hidasta ja ajoittain jopa matelevaa. Näin ollen isien lisääntyneestä panostuksesta huolimatta äidit pitävät edelleen huomattavasti enemmän perhevapaita, ja hoitavat enemmän lapsia sekä pikkulapsivaiheessa että sen jälkeen. Äitien asemaa ensisijaisena vanhempana voi siis edelleen kuvata hyvin vankkana.

Jos isien rooli perheiden arjen pyörittäjinä on muuttunut vain vähän tai jossain määrin, niin isyyttä koskevat ihanteet näyttävät muuttuneen sitäkin enemmän. Kun vielä 1990-luvulla lapsen hoidosta ja perhearjen pyörittämisestä keskeistä roolia kantanut isä näyttäytyi kulttuuriseen kuvaan täysin kuumattomalta (Korhonen 1999), niin tämän päivän isyysihannetta on kuvattu nimenomaan vanhemmuutta jakavaksi, perhekeskeiseksi ja emotionaalisesti läheiseksi (Kekäle & Eerola 2014). Erityisen vahvana tämä ideaali näyttää elävän korkeakoulutettujen, heterosuhteessa ja ydinperheessä elävien kaupunkilaisten miesten keskuudessa (Eerola & Huttunen 2011).

Isyyden ihanteiden muutoksen on nähty olevan yhteydessä muuttuviin käsityksiin maskuliinisuuksista ja miehenä olosta. Yhteiskuntatieteellisessä mies- ja sukupuolentutkimuksessa maskuliinisuudella käsitetään useimmiten tietyssä ajassa ja paikassa miehiseksi luokiteltuja piirteitä ja ominaisuuksia, jotka ovat kulttuurisidonnaisia ja rakentuvat vuorovaikutuksessa (Connell 2005). Käsite ei siis ota kantaa siihen, mitä mieheys tai miehenä oleminen on ”oikeasti”, vaan kuvaa niitä odotuksia, joita miehenä oloon liitetään (Ojala & Pietilä 2013). Tutkijat ovat esittäneet, että kulttuuriset käsitykset maskuliinisuudesta ovat viimeisten vuosikymmenten aikana moninaistuneet, ja tämän myötä esimerkiksi hoivaa on alettu tulkita maskuliinisena piirteenä (Johansson & Klinth 2008). Johansson ja Klinth (2008) hahmottelevat, kuinka hoivaavassa maskuliinisuudessa luovutaan miehiseksi tulkitusta kovuudesta, ja korvataan

se pehmeämmillä ja hoivaavammilla arvoilla, kuten emotionaalisuudella, läheisyydellä ja keskinäisellä kiintymyksellä. Tällaisen maskuliinisuuden onkin nähty tarjoavan kasvualustaa myös hoivaaville isänä olon muodoille ja isän ja äidien tasavertaiselle vanhemmuudelle (Elliot 2016; Farstad & Stefansen 2015). Toisaalta hoivaavampien käsitysten rinnalla elää vahvasti myös perinteisempiä tulkintoja maskuliinisuudesta. Miller (2011) onkin esittänyt, tämän päivän isyyden malleja ohjaavissa maskuliinisuuskäsityksissä yhdistyy vahvasti sekä perinteiseksi tulkittuja että hoivaavia maskuliinisuuden piirteitä.

Isyyden muutosta on kuvattu muun muassa isyyden mallitarinoiden kautta (Kekäle 2007; Kekäle & Eerola 2014). Isyyden esimoderni, moderni ja postmoderni mallitarina kuvaavat miten isyyteen suhtaudutaan ja miten isyyden merkitystä ymmärretään tiettyinä aikakautena. Mallitarinat määrittävät vanhempien rooli- ja perhemalleista, isän ja lapsen suhteesta ja isyyden ja työn suhteesta. Esimodernia ja modernia isyyttä kuvaavat perinteiset sukupuoliroolit, joissa isän ja äidin roolit luokitellaan erilaisiksi ja isän rooli nähdään perheen elättäjänä. Postmodernissa tarinassa taas sukupuolierot ovat pienet ja tasavertainen vanhemmuus koetaan keskeiseksi osaksi isän roolia (Kekäle & Eerola 2014, 27). Tarinan kuvaamaa miesvanhemmuutta on tutkimuskirjallisuudessa kutsuttu usein ”uudeksi isyydeksi” (ks. Eerola & Huttunen 2011).

Miesten uusia tai ainakin jossain määrin muuttuneita isänä olon tapoja on tarkasteltu myös erilaisten vastuualueiden kautta. Tutkijat ovat ottaneet omakseen erityisesti kanadalaisen sosiologin Andrea Doucetin (2006) kolmi-jaon, joka tarkastelee isyyttä emotionaalisen, yhteisöllisen ja moraalisen vastualueen kautta. Emotionaaliseen vastuualueeseen kuuluu isän hoidollinen ja emotionaalinen suhde lapseen. Yhteisöllinen vastuualue tarkoittaa vastuuta lapsen kasvuun liittyvistä yhteisöllisistä tekijöistä, kuten esimerkiksi osallistumista kodin ja koulun vuorovaikutukseen. Moraalista vastuualuetta määrittävät puolestaan käsitykset siitä, mitä isyyteen ja isän vastuuseen kuuluu yhteiskunnassa vallitsevien näkemysten mukaan. (Doucet 2006.) Kun isyyden mallitarinoita tarkastellaan Doucetin esittämän jaottelun kautta, muutoksia on havaittavissa kaikkien vastuualueiden kohdalla.

Tämä tutkimus sijoittuu perhettä ja sukupuolta tarkastelevalle kasvatustieteen ja sosiologian kentälle. Kentällä on tutkittu aiemmin muun muassa pien-

ten lasten isyyttä, kulttuurisia isyyden malleja ja miesten perhevapaita sekä Suomessa (Huttunen 2001; Lammi-Taskula 2007; Mykkänen 2010; Aalto 2012; Eerola 2015) että kansainvälisesti (Doucet 2006; Dermott 2008; Miller 2011; Ranson 2015; O'Brien & Wall 2017).

Tutkimuskysymyksemme on, *millaisia isyyttä kuvaavia tarinatyyppjeä miesten isyyşkertomuksista on löydetävissä*. Tarkastelemme miesten isyyşkertomuksia erityisesti sukupuolittuneen vanhemmuuden näkökulman kautta.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineisto (N=44) kerättiin isiltä eläytymismenetelmällä helmi-maaliskuussa 2018. Aineistoa kerättiin sähköisellä lomakkeella (N=23) ja henkilökohtaisesti (N=21). Kriteerinä tutkimukseen osallistumiseen oli, että vastaaja on mies, jolla on lapsia. Sähköisesti kerätyssä aineistossa käytettiin apuna isäihteisiä Facebook-sivustoja, joilla julkaistiin pyyntö ja ohjeet tutkimukseen osallistumiseen. Henkilökohtaisesti kerätty aineisto kerättiin pirkanmaalaisesta sisäaktiviteettipuistosta ja isäkerhoista. Vastaajilta kysyttiin taustatietoina ainoastaan korkein koulutus. Korkeakoulun suorittaneita isiä oli aineistossa eniten 24, ammattikoulun käyneitä oli 12, lukion 1 ja peruskoulun 3. Neljä isää ilmoitti koulutukseksi jonkin muun.

Kriteerinä tutkimukseen osallistumiseen oli siis isänä oleminen. Lasten määrällä tai iällä ei ollut merkitystä, sillä eläytymismenetelmässä on oleellista annettuun tarinaan eläytyminen ja siitä kirjoittaminen. Vastaajia pyrittiin johdattelemaan mahdollisimman vähän ja painotettiin, että tutkimukseen osallistujan henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa. Vastaajille kerrottiin tutkimuksen käsittelevän isien käsityksiä vanhemmuudesta ja heitä opastettiin kirjoittamaan tarina annetun kehyskertomuksen perusteella. Vastausajaksi arvioitiin noin 10-15 minuuttia.

Isien tavoittaminen osoittautui haastavaksi, sillä useimpiin lapsille ja vanhemmille järjestettyihin tapahtumiin osallistuu äiti. Apuna käytettiin sähköistä lomaketta, sillä tämän oletettiin olevan isille mielekkäämpi tapa osallistua tutkimukseen. Sähköisellä lomakkeella saadut vastaukset olivatkin tässä aineistossa monipuolisempia kuin henkilökohtaisesti kerätyt kertomukset (vrt. Wallin, Helenius, Saaranen-Kauppinen & Eskola 2015, 156).

Tähän tutkimukseen eläytymismenetelmä sopi hyvin, sillä se antaa mahdollisuuden uusien näkökulmien tuottamiseen (Wallin ym. 2015). Kehykertomuksessa varioitiin vanhemman sukupuolta, sillä tämän oletettiin tuovan tarinoissa esiin erilaisia käsityksiä vanhemmuuden rooleista ja niiden sukupuolittuneista käsityksistä. Vanhempien välinen keskustelu vanhempainiltaan osallistumisesta valittiin kehyskertomuksen aiheeksi, sillä tutkimuksessa haluttiin kiinnittää huomio isien käsityksiin vanhemmuudesta eikä näkemyksiin lapsesta. Vanhempainiltaan osallistumiseen voidaan liittää joitain stereotyyppisiä käsityksiä, joiden mukaan äitien oletetaan olevan itsestään selviä vanhempainiltaan menijöitä. Kehyskertomuksissa käytettiin myös verbiä kehottaa, joka ei ole täysin neutraali. Tämä antoi miehille tietynlaisen lähtöasetelman kirjoittamiseen.

Kehyskertomuksen ensimmäisessä versiossa oli vanhempainillan aiheeksi määritelty lapsen yläkouluun siirtyminen, joka määritteli lapsen iän. Näissä vastauksissa keskityttiin kuitenkin enemmän kuvaamaan vanhempainillan sisältöä. Kehyskertomusta muokattiin ja lapsen iäksi määriteltiin teini-ikä:

- A) *Teini-ikäisen lapsen vanhempainilta on tulossa ja vanhemmat keskustelvat siitä, kumpi vanhempainiltaan osallistuu. Äiti kehottaa puolisoaan osallistumaan. Eläydy isän rooliin ja kirjoita vapaasti keskustelusta.*
- B) *Teini-ikäisen lapsen vanhempainilta on tulossa ja vanhemmat keskustelvat siitä, kumpi vanhempainiltaan osallistuu. Isä kehottaa puolisoaan osallistumaan. Eläydy isän rooliin ja kirjoita vapaasti keskustelusta.*

Henkilökohtaisesti keräty aineisto litteroitiin sanatarkasti. Eri tavoin kerättyä aineistoa oli yhteensä 8 sivua (fontti Calibri, fonttikoko 12, riviväli 1). Yhteensä kerättyä sanamäärää oli 3285 ja kertomusten keskipituus 75 sanaa.

Analyysissä kerronnallisuutta käytettiin analyttisenä viitekehyksenä. Kertomukset voidaan käsittää totuudenmukaisiksi näkemyksiksi tai laajemmiksi käsityksiksi ilmiöstä. (Ks. Hänninen 2010.) Kertomuksien nähtiin ammentavan kulttuurisista malleista ja tuovan esille isien stereotyyppisiä näkemyksiä kuin myös isien omia toimintatapoja. Tutkimukseen kerronnallisuus sopii hyvin, sillä eläytymismenetelmä tuottaa tietoa sekä kulttuurisesti mahdollisista tapahtumasarjoista että tutkittavien omista näkemyksistä (Wallin ym. 2015). Kertomuksista voidaan tarkastella miesten isyyteen liittämiä kult-

tuurisia merkityksiä. Kerronnallinen analyysi antaa hyvän pohjan tarkastella miesten rakentamia, välittämiä ja uusintavia näkemyksiä sekä henkilökohtaisia merkityksiä, että kulttuurisia käsityksiä todellisuudesta (Hänninen 2010).

Aluksi aineistoa tarkasteltiin kokonaisuutena erottelematta kehyskertomuksia. Ensimmäisillä lukukerroilla hahmotettiin aineistosta toistuvat teemat lajittelemalla kertomuksissa toistuvia piirteitä. Neljän aineistosta pelkistetyt teeman avulla (*ensisijainen kasvatusvastuu, käsitykset sukupuolirooleista, suhde lapseen ja isän osallisuus*) luotiin neljä erilaista tarinatyyppeä, jotka konstruointiin useammasta samantyyppisestä kertomuksesta (ks. Hänninen 2010). Nämä tarinatyypit luokiteltiin niissä esiintyvien sukupuoliroolikäsitysten mukaan kahteen eri kategoriaan (*perinteiset sukupuoliroolit ja kyseenalaisitetut sukupuoliroolit*). Kertomuksia vertailtiin lopuksi eläytymismenetelmän mukaisesti kehyskertomusten eri variaatioiden pohjalta. Tarinatyypit vastaa- vat siihen, millaisia tarinatyyppejä miesten kertomuksista on havaittavissa ja millaisia sukupuolittuneita käsityksiä niissä esiintyy.

Tulokset

Taulukossa 1 kuvaamme neljä isyyden tarinatyyppeä, jotka on konstruoitu isien tuottamien kertomusten pohjalta. Tarinatyypit (I) *etäinen isä*, (II) *autoritaarinen isä*, (III) *tasavertainen isä* ja (IV) *epäröivä isä* tuovat esille toisistaan poikkeavia tulkintoja isänä olon tavoista ja vanhemmuuden sukupuolirooleista. Tarinatyyppejä kuvataan aineistossa esiintyvien neljän isyyttä kuvaavan teeman kautta: *ensisijainen kasvatusvastuu, käsitykset sukupuolirooleista, suhde lapseen ja isän osallisuus*. Vanhempien vastuulla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vastuuta lapsen kasvatuksesta. Käsitykset sukupuolirooleista tarkoittavat sitä, mitä miehet kuvasit isän ja mitä äidin tehtäväksi. Ne kuvaavat, kuinka eriytyneitä miehen ja naisen roolit ovat vanhemmuudessa ja mitkä tehtävät määrittelevät äidin ja isän roolia. Isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja läheisyyttä kuvataan isän suhteessa lapseen. Isän osallisuudella kuvataan sitä, kuinka paljon ja miten isä osallistuu lapsen kasvatukseen ja jakaa vanhemmuutta (Huttunen 2014).

Taulukko 1. Isyyden tarinatyyppit

	Etäinen isä	Autoritaarinen isä	Tasavertainen isä	Epäroivä isä
<i>Käsitykset sukupuolirooleista</i>	Perinteiset	Perinteiset	Kyseenalaistetut	Kyseenalaistavat
<i>Ensisijainen kasvatusvastuu</i>	Äiti	Isä	Molemmat	Äiti
<i>Suhde lapseen</i>	Etäinen, passiivinen	Läheinen	Tasa-arvoiset sukupuoliroolit	Kyseenalaiset sukupuoliroolit
<i>Osallisuus</i>	Vähäinen	Läheinen, kiinnostunut	Läheinen, rakastava	Läheinen

Seuraavaksi esittelemme tarinatyyppit sukupuoliroolien mukaan luokiteltuna. Ensimmäiseksi esitellään etäisen ja autoritaarisen isän tarinatyyppit, joissa sukupuoliroolit vastaavat perinteisiä käsityksiä. Tämän jälkeen esitellään perinteiseksi tulkittavat sukupuoliroolit kyseenalaistavat tasavertaisen ja epäroivän isän tarinatyyppit. Jokaisen tarinatyyppin edellä on esimerkkinä kuvattuna yksi tyyppillinen tarina, joka on konstruoitu useammasta yksittäisestä kertomuksesta.

Perinteiset sukupuoliroolit

(I) Etäinen isä

”Nainen. Eiköhän se ole sinun paikkasi mennä sinne koulunäytelmään.” Ilmoitin yliolkaisesti. Koen äidin olevan tärkeämpi lapsen elämässä, koska on äiti ja sitä paitsi minulla on päällekkäin jokin harrastus. Sanon vaimolle, että sä tiedät asiat paremmin kyllä sinä voisit osallistua. Sinne tulee kuitenkin vaan äitejä, joita minä en edes tunne. Sitä paitsi telkkarista tulee kiekko-ottelu ja turha on sohvaperunaksi haukkua, kävin eilenkin lenkillä ja ruokakaupassa myös. Rouva on hyvä ja menee puolustelemaan poikansa tekosia.

Etäisen isän tarinatyyppissä käsitykset sukupuolirooleista kuvaillaan perinteisiksi, ja isän ja äidin vastuu esitetään erilaisina. Äidin rooliin kuuluu kokonaisvaltainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista, sillä isät kuvailevat äidin olevan merkittävämpi lapsen elämässä. Isä taas kuvataan perheen elättäjänä: *Juu mee vaan kun mä oon pitkän kikyillan just sillon töissä ja kyllä*

sä niistä asioista muutenkin paremmin. Isän roolia voidaan kuvailla esimoder-
nin mallitarinan kaltaiseksi, jossa korostuu taloudellisen panoksen antaminen
perheelle (ks. Kekäle & Eerola 2014, 27).

Tarinatyypissä kuvastuu myös lähtökohta, jonka mukaan naisen paikka äi-
tinä on ottaa vastuu lapsesta. Kasvatuksen ei olevan miehen tehtävä vaan “epä-
luonnollinen asetus”. *Minä voin mennä. Se ei oo mikään ongelma MUT-
TA, musta se olis nyt epäluonnollinen asetus*. Tarinatyypissä kuvataan myös
miehen haluttomuutta astua naisen alueelle, sillä vanhempainillassa ajatellaan
olevan vain naisia.

Etäisen isän tarinatyypissä kuvautuu äidin paikka läheisempänä vanhem-
pana lapsen elämässä. **Isän suhde lapseen kuvattiin sen sijaan etäiseksi.** Isät
kuvailivat äidin tietävän paremmin lapsen elämästä: *Mee nyt ihan rohkeasti
sinne. Teillä on kuitenkin M:n* (perheen teini-ikäinen, jota vanhempainilta
koskee) *ollut paljon enemmän kommunikaatiota kuin minulla ja hänellä.* Isän
suhdetta lapseen kuvaillaan toissijaiseksi verrattuna äitiin.

Vähäinen osallisuus lapsen elämää kohtaan määrittää etäisen isän tari-
natyypissä miehen osallisuutta lapsen elämässä. Etäisen isän tarinatyypissä
voidaan havaita Huttusen (2014, 182–183) ”ohenevan isyyden” piirteitä, jos-
sa korostuu isän ja lapsen henkisellä tasolla etäinen suhde ja pinnallinen yh-
dessäolo. Tarinatyypissä lapset kuvaillaan äidin haluamaksi ja toteuttamaksi
hankkeeksi: *Olen aina tukenut hölmöjä barrastuksiasi niin taloudellisesti kuin
kannustaenkin. Lapsetkin ovat olleet aina enemmänkin sinun projektisi. Kun
Pekka... Äiti: PETRI!!!* Etäisen isän tarinoissa on nähtävissä piittaamatto-
muutta lasta ja äitiä kohtaan. Isän puheesta kuvastuu myös vahva patriarkaa-
linen sävy, jossa naisen roolia ja tekemisiä kuvaillaan toisarvoiseksi miehen
toimintaan nähden.

(II) Autoritaarinen isä

*No meillä menen minä eli isä aina kun mahdollista noihin vanhempainil-
toihin ym. tapaamisiin. Vaimo evästää iltaa varten. En rekisteröi hänen ar-
gumenttejaan, koska tiedän missä mennään ja mitä aion kysyä. Iso kuva ja
punaisena lankana se, että pojasta pitää kasvaa kunnollinen mies, perheenisä
ja veronmaksaja. Tiivistäen: haluan tietää, olenko onnistunut isänä. Poika-
han on minun vastuullani eikä koulun. Mikäli lapsen koulunkäynnissä olisi*

jokin ongelma, esimerkiksi kiusatuksi tulemista tai käyttäytymisvaikeuksia niin todennäköisesti ottaisın puolisoa vahvemman roolin asioiden selvittämiseen.

Autoritaarisen isän tarinatyyppissä isä kuvataan **perinteisten sukupuoliroolien** mukaisesti perheen elättäjän roolissa ja perheenpäänä. Isän ja äidin vanhemmuuden roolien kuvaillaan olevan eriarvoisia ja erilaisia. Isät puhuvat äidin roolista vähättelevästi tai negatiivissävyytteisesti, kuten esimodernin ja modernin isän mallitarinassa (ks. Kekäle & Eerola 2014, 27). *Siksi vanhempainiltaan lähden minä enkä vaimo. Osaan suodattaa pois kaiken turhan.* Tarinatyyppissä näkyy myös isän kovuus ja rooli perheen asioiden päättäjänä. Aurtoritaarisen isän tarinatyyppissä maskuliinisuutta voidaankin luonnehtia kulttuurisesti ymmärretyn perinteisen maskuliinisuuden ihanteilla (Connell 2005). Tarinatyyppin mukaisissa kertomuksissa kuvastuu isän välittämä perinteiseksi oletettu maskuliinisuus myös kilpailun ja toiminnan kautta: *Isä: Käytän häntä joka viikko painissa ja jääkiekossa monta kertaa. Ä: Ja sielläkö kasvaa mieheksi? I: Kyllä Ä: Voi luoja sinun kanssasi. I: Lisäksi puhutaan tytöistä kun ollaan kaksin ja katsotaan Rambo ja Rocky elokuvia.* Autoritaarisen isän tarinatyyppissä miehiseksi kuvattu kasvattajuus korostuu. Isät haluavat kasvattaa pojistaan “tosimiehiä”. Tämä näkyy tarinatyyppissä myös siinä, miten miesten rooliin kuuluu kasvattaa pojat ja naisten rooliin kasvattaa tytöt: *Sinä hoidat tytön murrosiän yli ja minä sitten pojan.*

Toisin kuin etäisen isän tarinatyyppissä, autoritaarisen isän tarinatyyppissä kuvastuu isän vastuu niin kasvattajana kuin myös elättäjänä. Tarinatyyppissä kuvataan lapsen suoriutumisen ja oikeanlaisen käyttäytymisen määrittävän isyyttä: *Mitä halvatus väliä sillä on, vaikka hän saisi joka kokeesta kymppiä ja muistaisi aina kaiken eikä koskaan olisi myöhässä mutta olisi ihmisenä täysi mulkku. Sitä en kestäisi.* Isät kuvasivat myös isänä onnistumisen tärkeyttä: *Tiivistäen: haluan tietää olenko onnistunut isänä. Jos en, tiedän missä parantaa ja mitä korjata.* Isä on myös valmis ottamaan palautetta vastaan ja haluaa kehittyä isänä. Tarinatyyppi mukaileekin aikaisempien tutkimusten tuloksia, joiden mukaan nykypäivänä isien on kuvattu olevan valmiimpia pohtimaan isyyden tuomia haasteita ja iloja (Renshaw 2005).

Tarinatyypin kuvaama autoritaarinen isä **osallistuu aktiivisesti lapsensa elämään**. Tarinatyypin mukaisissa kertomuksissa näkyy miehen vahva osallistuminen lapsen arkeen ja sitoutuminen vanhemmuuteen. Vaikka tarinatyypissä painottuu miehen osallistuminen lasten hoitoon, korostuu siinä miehen ja naisen erilaisuus vanhempina. Isä osallistuu lapsen kasvatukseen ja elätykseen ja äiti on emotionaalinen ja hoitava vanhempi. Tällaista isyyttä on kuvattu aiemmin muun muassa maskuliinisen isyyden kautta (Vuori 2004).

Tarinatyypin mukaisissa kertomuksissa **isän ja lapsen suhteessa** kuvastuu isän kiinnostus ja välittäminen lasta ja lapsen elämään kohtaan: *haluan kuulla mitä lapselleni kuuluu ja ketkä hänen kanssaan aikaa päivisin viettävät*. Isän suhde lapseen näkyy kuitenkin enemmän kouluttajana ja oppaana kuin läheisenä ja empaattisena isänä, sillä perinteinen isäkuva ei anna tilaa isän tunteiden näyttämiselle tai hoivaavalle vanhemmuudelle (ks. Huttunen 1999, 171).

Kyseenalaistetut sukupuoliroolit

(III) Tasavertainen isä

Olen aina halunnut ja mielestäni pystynytkin osallistumaan hyvin tyttäreni elämään ja päiväkotiajoista alkaen olen mielenkiinnolla kuunnellut aikuisten näkemyksiä ja mielipiteitä tyttäremme käytöksestä ja kehityksestä. Valitettavasti minulla näyttäisi olevan töissä palaveri vanhempainiltana, mutta voin aivan hyvin siirtää sen. Keskustelemme tästä vaimoni kanssa ja toteamme että olemme onnistuneet vanhempina hyvin: tyttäremme on hyväkäyttöksinen, rebellinen ja toiset ihmiset hienosti huomioiva tyttö. Päätämme keskustelun vaimoni kanssa hyvillä mielin.

Tasavertaisen isän tarinatyypissä käsitykset vanhemmuuden sukupuoli-rooleista ovat tasaveroisia. Voidaankin puhua jaetusta vanhemmuudesta. Jaetussa vanhemmuudessa kasvatus käsitetään hoivatyöksi, mikä jakautuu tasaisesti molemmille vanhemmille. Vanhempien mahdolliset erilaiset roolit eivät muodostu sukupuolittuneiden roolijakojen mukaan. (Huttunen 1999, 186.) Tasavertaisen isän tarinatyypissä kuvataan myös parisuhteen ja perheen merkitystä isälle: *Päätämme keskustelun vaimoni kanssa hyvillä mielin. Pääasia että meidän parisuhteella ja perheellä kaikki on hyvin*. Hyvän parisuhteen onkin havaittu tukevan miehen osallistumista lapsen elämään ja jaettua vanhemmuutta (Doherty ym. 1998, 286).

Tasavertaisen isän tarinatyyppissä vastuu kasvatuksesta kuvataan jakautuvan tasaisesti molemmille vanhemmille. Tarinatyyppissä vastuun jakautumista kuvataan kolmella erilaisella tavalla. Kaikissa isän vastuu on yhtä suuri kuin äidin, mutta vastuunjaon tavat ja muodot vaihtelevat. Tätä kuvaa esimerkiksi erilaiset tavat jakaa vanhempainiltoihin meneminen. Ensimmäisessä vastuu jaetaan niin, että vanhemmat osallistuvat vanhempainiltoihin vuorotellen. Toisessa vanhemmat osallistuvat yhdessä vanhempainiltaan. Kolmannessa vastuu jaetaan tasaisesti, mutta vastuualueet ovat erilaiset: *mikäli äidillä on mahdollisuus osallistua vanhempainiltaan niin hän menee sinne. Meillä asiat on vain jaettu, kun itse olen aktiivisesti lapsen harrastuksissa mukana valmentajan roolissa.* Tasavertaisen isän tarinatyyppi mukailee aiempien tutkimuksissa esiintyviä vastuiden jakautumisia, missä vastuu jaetaan vanhempien kesken tasavertaisesti, mutta vastuualueet vaihtelevat (ks. Bach & Aarseth 2016). Tasavertaisen tarinatyyppin mukaisessa vastuun jakautumisessa on myös havaittavissa miesten vapaus valita vastuualueensa. Onkin esitetty, että vastuun jakamisessa vastuu lapsen koulunkäynnistä on enemmän äidillä ja isän vastuulla on lasten harrastukset ja toiminnallinen tekeminen (Doucet 2006).

Tasavertaisen isän tarinatyyppissä isän ja lapsen suhde on läheinen ja rakastava. Tarinatyyppissä on havaittavissa paljon uuden isyyden kaltaisia piirteitä. Isän tunteiden näyttäminen kuvastuu tasavertaisen isän tarinatyyppissä: *Minua harmittaa kovasti koska työmatkan vuoksi en pääse osallistumaan tyttäremme vanhempainiltaan.* Tarinatyyppin kuvausta maskuliinisuudesta voidaan kuvata hoivaavaksi, missä korostuu isän hoitava, läheinen ja emotionaalinen suhde lapseen ja omistautuminen lapsen elämään. **Tasavertaisen isän tarinatyyppin osallisuutta** voidaan kuvata sitoutuneella isyydellä. Sitoutunut isä kantaa vastuun lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, osallistuu lapsen elämään ja panostaa vanhemmuuteen. Sitoutunut isä on emotionaalisesti läheinen ja läsnä lapsen arjessa (Eerola & Mykkänen 2014).

(IV) Epäroivä isä

Äidit yleensä käy lasten neuvolat, lääkärit ja vanhempainillat, miksei siis isätkin voisi noita asioita hoitaa, kun lapsikin on yhteinen. Kuvittelisin, että yleensä äidin kanssa on luontevampi keskustella lapsen kasvun vaiheista, oppimisesta ja pärjäämisestä koulu-yhteisössä. Tämäkin on siis vain kuvitel-

maani. Onhan tyttärellämme toisaalta vahva side kanssani ja uskon, että hän pitää minua kunnollisena ja rakastavana isänä.

Epäröivän isän tarinatyyppissä käsitykset vanhemmuuden sukupuolirooleista sekoittuivat perinteisen isyyden ja tasa-arvoisen vanhemmuuden ihanteiden kanssa. Tarinatyyppissä kuvastuu isän paikkaansa hakeva rooli niin isänä kuin kasvattajana. Isät tiedostavat yhteiskunnassa vallitsevat ihanteet sitoutuneesta isyydestä ja tasa-arvoisesta vanhemmuudesta. Epäröivän isän tarinatyyppissä esiintyvät näkemykset sekoittuvat niin perinteisen kuin uuden isyyden mallien välille. Isät yrittävät tasapainotella roolien välillä.

Vastuu lapsen kasvatuksesta on perinteisten sukupuoliroolien mukaisesti äidillä epäröivän isän tarinatyyppissä. Toisaalta tarinatyyppi kuitenkin kyseenalaistaa perinteisen vastuunjaon: *Ehkä otan itseäni niskasta kiinni ja hoidan vanhempainillan kuin mies.* Epäröivän isän tarinatyyppissä kuvastuuakin pohdinnat isyyden vastuusta ja isänä olemisesta: *Rennot vaatteet päälle, niin ehkä tyttärenikään ei häpeä olla isän kanssa vakava mielisessä keskustelussa. Ja toki pari ”isä-vitsiä” voisi rentouttaa tilanteen.* Epäröivän isän tarinatyyppissä kuvastuu isän halu olla miehinen kasvattaja sekä läheinen ja empaattinen isä. Onkin esitetty, että miehet ylläpitävät maskuliinisuuttaan tekemällä naisille kulttuurisesti ajatellut asiat omalla tavallaan (Doucet 2006, 173).

Epäröivän isän tarinatyyppissä **kuvastuu halu osallistua lapsensa elämään.** Tarinatyyppissä kuvastuu osallistumisen haasteellisuus, sillä isien tuottamat kertomukset kuvaavat äidin roolin olevan osaavampi ja tärkeämpi kuin isän. Tämän takia isät näyttäytyvät jossain määrin ulkopuolisina suhteessa lapsen kasvatukseen:

Äiti: Oot ihan oikeessa, mutta.. no en haluais aloittaa tätä, mutta nää on yh-tei-siä asioita. Vaikka mulla ja M:llä on nyt ollut paljon herkempää ja läbeisempää kommunikaatioo siitä koulu- ja kaverimaailmasta niin mä en haluis, että sä rajaudut sen ulkopuolelle.

Epäröivän isän tarinatyyppissä näkyy myös äidin suuri rooli isän kannustamisessa ja tukemisessa kohti jaettua vanhemmuutta.

Epäröivän isän tarinatyyppin kertomuksissa **isän ja lapsen suhde on läheinen.** Isä pohtii myös lapsen näkemystä ja hänelle on tärkeää, että lapsi näkee hänet rakastavana isänä. On esitetty, että miesten reflektoiva puhe on lisään-

tynyt isyyden kertomuksissa (Eerola 2015). Epäröivän isän tarinatyyppissä on havaittavissa pohtivaa otetta. Isyyden ihanteista ja isyyden muutoksesta onkin puhuttu paljon nykypäivänä, mikä näyttäisi vaikuttavan isien kertomuksiin.

Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme miesten tuottamia kertomuksia isyydestä keskittyen niissä esiintyviin sukupuolittuneisiin käsityksiin vanhemmuudesta. Tulokset osoittivat isyyskertomusten olevan hyvin monimuotoisia. Aineistosta löytyi neljä erilaista isyyden tarinatyyppiä: (I) *etäinen isä*, (II) *autoritaarinen isä*, (III) *tasavertainen isä* ja (IV) *epäröivä isä*. Nämä tarinatyyppit hahmottavat monimuotoisia kulttuurisia käsityksiä isyydestä. Ne monin osin myös yhteneväisiä aikaisemmassa tutkimuksessa esiintyneiden isäkuvien kanssa (Doucet 2006; Eerola & Mykkänen 2013; Kekäle & Eerola 2014). Siinä missä kaksi ensimmäistä tarinatyyppiä näyttäytyvät jossain määrin kaikuina menneisyydestä, jälkimmäiset heijastelevat monin osin ajassamme eläviä kulttuurisia tapoja ymmärtää isyyttä.

Kehyskertomuksen variaatiosta huolimatta kaikissa isyyden kertomuksissa oli löydettävissä samoja teemoja, joista rakentuivat isyyden tarinatyyppit. Toistaan poikkeavat kehyskertomukset näyttivät tuottavan kuitenkin jossain määrin erilaisia kertomuksia. Autoritaarisen isän kertomukset muodostuivat lähinnä ensimmäisestä kehyskertomuksesta, jossa äiti kehottaa puolisoaan osallistumaan vanhempainiltaan. Etäisen isän kertomukset koostuivat vastaavasti toisesta kehyskertomuksesta, jossa isä kehottaa puolisoaan osallistumaan vanhempainiltaan. Tasavertaisen ja epäröivän isän tarinatyyppit muodostuivat molempien kehyskertomusten variaatioista. Kokonaisuutta tarkasteltaessa voidaan kuitenkin ajatella, että tuotettujen kertomusten yhteneväisyys kehyskertomuksesta riippumatta kertoo isyyden erilaisten tarinatyyppien laajasta kulttuurisesta tunnistettavuudesta.

Kokonaisuutta tarkastellen isyyskertomukset toivat laajasti esille vanhemmuuteen sitoutuneen isyyden keskeisenä kulttuurisena ideaalina. Tasavertaisen, autoritaarisen ja epäröivän isän tarinatyypeissä isyyteen sitoutuminen kuvattiin vahvaksi ja isän rooli kasvattajana keskeiseksi. Isyyden tarinatyyppit

erosivat kuitenkin toisistaan käsityksissä vanhemmuuden sukupuolirooleista. Autoritaarisen ja etäisen isän tarinatyyppit muodostuivat perinteisiksi usein kutsutuista ja selkeistä sukupuolirooleista. Tasavertaisen ja epäröivän isän tarinatyypeissä selkeät ja ”perinteiset” käsitykset sukupuolirooleista olivat kyseenalaistettu tai täysin muuttuneet. Isyyden tarinatyyppit muistuttavat aiemmissä tutkimuksissa esiintyneitä isyyden mallitarinoita. Tasavertaisen ja epäröivän isän tarinatyyppit mukailivat postmodernia isyydenmallia, jossa sukupuoliroolit ovat tasa-arvoiset ja isyyteen kuuluu läheinen ja emotionaalisesti läsnä oleva isä. Autoritaarisen isän ja etäisen isän tarinatyyppissä näkyi esimodernin ja modernin isyyden piirteitä ja niissä korostuivat miehen ja naisen välisen vanhemmuuden erot.

Tutkijat ovat kuvanneet kautta länsimaiden kehityskulkua, jonka myötä isyys on muuttunut perhekeskeisemmäksi ja vanhemmuus tasavertaisemmaksi kuin aiemmin. Isyyden muutos on kuitenkin hidas prosessi sekä käytäntöjen että ihanteiden tasolla. Esimerkiksi ”uudeksi” kutsuttu hoivaavampi ja jaetun vanhemmuuden mukainen isyys on noussut kulttuuriseksi ideaaliksi erityisesti nuorehkojen, korkeastikoulutettuja kaupunkilaismiesten keskuudessa, mistä se on vasta pikkuhiljaa kohonnut laajemmaksi ihanteeksi. Miller (2011) kuvaa tätä isyyden ihanteiden käytännön muuttumista hitaaksi tai viivyttelväksi muutokseksi.

Vanhemmuuden ”perinteisiä” sukupuolirooleja kuvaavissa kertomuksissa isän ja äidin välinen työnjako kerrottiin usein itsestäänselvyydeksi. Tämä kuvaa, kuinka sukupuolittuneita representaatioita on vaikea tunnistaa ja havainnoida, sillä monet sukupuolittuneet toimintatavat otetaan yhteiskunnassamme itsestään selvyytenä ja niitä on vaikea paikantaa (Miller 2011, 45). Toisaalta myös näissä kertomuksissa kommentoitiin vanhemmuuden tasavertaistumiskehitystä mm. kuvaamalla, kuinka äidit haluaisivat isän vastustuksesta huolimatta toteuttaa jaetumpaa vanhemmuutta.

Tutkimukseen vastanneista (N=44) yli puolet olivat korkeakoulutettuja. Vastausten hyvästä suomen kielestä voidaan vastaajien olettaa olevan suomalaisia tai pitkään Suomessa asuneita. Miesten koulutustaso ei kuitenkaan näkynyt missään tarinatyyppissä korostuneesti. Kuvaukset työstä korostuivat erityisesti jossain määrin erityisesti etäisen isän tarinatyyppissä. Aineiston taus-

talla olleessa kehyskertomuksessa määriteltiin lapsi teini-ikäiseksi, sillä isyyden ajateltiin olevan erilaista pienten lasten kuin teini-ikäisten lasten vanhemmilla. Lapsen ikä ei kuitenkaan näkynyt isyyskertomuksissa merkittävästi. Kertomukset toivat isyyttä esille enemmän yleisellä tasolla.

Paikantamamme tarinatyyppit kuvaavat, kuinka isyyteen liitetään yhteiskunnassamme useita erilaisia merkityksiä. Nykypäivän isille on myös tarjolla useita erilaisia tapoja olla isä. Yhtenäistä kuvaa isyydestä on siis mahdoton piirtää, ja tutkijat ovatkin peräänkuuluttaneet isyyden sijaan puhumista isyyksistä (Kolehmainen & Aalto 2004, 10). Tämä kehoitus näyttäytyy mielekkäältä myös tekemämme tutkimuksen ja löytämiemme tarinatyyppien pohjalta.

Lähteet

- Aalto, I. 2012. Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 112. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Bach, A.S. & Aarseth, H. 2016. Adaptation, equality, and fairness. Towards a sociological understanding of 'the supportive husband'. *NORMA: International Journal for Masculinity Studies* 11 (3), 174–189.
- Bjørnholt, M. 2014. Changing men, changing times – fathers and sons from an experimental gender equality study. *The Sociological Review* 62 (2), 295–315. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1111/1467-954X.12156>.
- Connell, R.W. 2005. *Masculinities*. Polity Press: Cambridge.
- Dermott, E. 2008. *Intimate fatherhood*. London: Routledge.
- Dermott, E. & Miller, T. 2015. More than the sum of its parts? Contemporary fatherhood policy, practice and discourse. *Families, Relationships and Societies* 4 (2), 183–195. <https://search.proquest.com/docview/1885953891?pq-origsite=summon>.
- Doherty, W. & Kouneski, E. & Erickson, M. 1998. Responsible Fathering: An Overview and Conceptual Framework. *Journal of Marriage and the Family* 60 (2), 277–292. <https://search.proquest.com/docview/1683920307?pq-origsite=summon>.
- Doucet, A. 2006. *Do men mother?* Toronto: University of Toronto Press.
- Eerola, P. 2015. Responsible fatherhood: a narrative approach. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 520.
- Eerola, P. & Huttunen, J. 2011. Metanarrative of the “new father” and narratives of young Finnish first-time fathers. *Fathering*, 9 (3), 211–231.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2013. Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. *Journal of Family Issues* 36 (12), 1674–1701. <http://journals.sagepub.com/helios.uta.fi/doi/full/10.1177/0192513X13505566>.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2014. Isyys kokemusten jäljillä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Tampere: Gaudeamus, 7–18.
- Elliott, K. 2016. Caring Masculinities: Theorizing an Emerging Concept. *Men and Masculinities* 19 (3), 240–259. <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1097184X15576203>.
- Farstad, G. R. & Stefansen, K. 2015. Involved fatherhood in the Nordic context: dominant narratives, divergent approaches. *NORMA: International Journal for Masculinity Studies* 10 (1), 55–70. <http://dx.doi.org/10.1080/18902138.2015.1013348>.
- Forsberg, L. 2007. Homework as serious family business: power and subjectivity in negotiations about school assignments in Swedish families. *British Journal of Sociology of Education* 28 (2), 209–222. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01425690701192695>.

- Gíslason, I.V. 2011. Introduction. Teoksessa J. Lammi-Taskula, B. Brandth, A.Z. Duvander & I.V. Gíslason Parental leave, childcare and gender equality in the Nordic countries. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, 13–30. http://ffdd.ru/activity/attach/information/182/parental_leave_childcare_and_gender_equality_in_the_nordic_countries.pdf.
- Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Tampere: Tampere University Press, 169–193.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, J. 2014. Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere: Gaudeamus, 178–196.
- Hänninen, V. 2014. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 168–184.
- Johansson, T. & Klinth, R. 2008. Caring fathers: The ideology of gender equality and masculine positions. *Men and Masculinities* 11 (1), 42–62. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1097184X06291899>.
- Kekäle, J. & Eerola, P. 2014. Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere: Gaudeamus, 19–31.
- Kolehmainen, J. & Aalto, I. 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Vastapaino, 7–25.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuudenkokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja.
- Lammi-Taskula, J. 2007. Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland. Tampere: Tampere University Press Stakes.
- Lammi-Taskula, J. 2017. Fathers on Leave Alone in Finland: Negotiations and Lived Experiences. Teoksessa M. O'Brien & K. Wall (toim.) Comparative Perspectives on Work-Life Balance and Gender Equality: Fathers on Leave Alone. Life Course Research and Social Policies 6. New York: Springer, 89–106.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E42/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Miller, T. 2011. Making sense of fatherhood. Gender, caring and work. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mykkänen, J. 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research 382.
- O'Brien, M & Wall, K. 2017. Comparative Perspectives on Work-Life Balance and Gender Equality: Fathers on Leave Alone. Fathers on leave alone in Finland: Negotiations and lived experiences. Comparative Perspectives on Work-Life Balance and Gender Equality. Life Course Research and Social Policies 6. New York: Springer.

- Ojala, H. & Pietilä, I. 2013. Maskuliinisuuden hegemoniasta monenkirjaviin eroihin: Kriittisen miestutkimuksen avauksia vanhenemisen tutkimukseen. Teoksessa H. Ojala & I. Pietilä (toim.) *Miehistä puhetta. Miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit*. Tampere: Tampere University Press, 17–37.
- Ranson, G. 2015. *Fathering, masculinity and the embodiment of care*. New York: Palgrave Macmillan.
- Renshaw, D. C. 2005. *Fathering Today*. *The Family Journal* 13 (1), 7–9. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1066480704269815>.
- Vuori, J. 2004. *Isyyden mallit ja isien valinnat*. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) *Isäkirja. Mies vanhemmuus ja sukupuoli*. Keuruu: Vastapaino, 29–64.
- Wallin, A., Helenius, J., Saaranen-Kauppinen, A. & Eskola, J. 2015. *Eläytymismenetelmän kolme vuosikymmentä: menetelmällisestä erikoisuudesta vakiintuneeksi tutkimusmetodiksi*. *Kasvatus* 46 (3), 247–259.
- World Economic Forum 2016. *The Global Gender Gap Report 2016*. http://www3.weforum.org/docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.pdf.